

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.2001

Työeläkelaitoksille

YRITTÄJIEN ELÄKELAKIEN VAPAUTUSSÄÄNNÖKSET KUMOTAAN 1.1.2002 ALKAEN

Yrittäjien vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskevat säännökset kumotaan 1.1.2002 alkaen. Yrittäjällä ei kuitenkaan ole vakuuttamisvelvollisuutta, jos yrittäjätoiminta ei kartuta eläkettä. Tällöin asia hoidetaan normaalin vakuuttamisprosessin puitteissa. Vakuuttamatta jättämisestä koskeva selvitys tehdään vain yrittäjän hakemuksesta. Asiasta annetaan valituskelpoinen päätös.

Asiaa koskeva hallituksen esitys (HE 157/2001) on lähetetty yleiskirjeen A 19/2001 liitteenä ja vahvistetut lait yleiskirjeen A 32/2001 liitteenä.

Säännökset ennen 1.1.2002

Yrittäjävakuutus on pakollinen, jos yrittäjätoiminta täyttää yrittäjien eläkelakien mukaiset soveltamisedellytykset. Ennen 1.1.2002 sisältyi YEL 3 §:ään ja MYEL 4 §:ään säännös vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisesta.

Tarkemmat ohjeet vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisesta ja vapautuksen keskeyttämisestä annettiin 14 päivänä kesäkuuta 1994 sosi-aali- ja terveysministeriön päätöksellä (494/1994). Päätös koski sekä YEL- että MYEL- yrittäjiä.

Ohjeet vapautussäännösten soveltamisesta on annettu yleiskirjeessä A 32/94 Yrittäjien vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttaminen.

Muutoksen sisältö

Yrittäjien eläkelain 3 §:ää ja maatalousyrittäjien 4 §:ää on muutettu 1.1.2002 alkaen siten, että yrittäjä ei ole velvollinen ottamaan vakuutus-ta, jos hänen eläketurvansa on sen määräinen, ettei hänelle kartu enää eläkettä yrittäjätoiminnan perusteella työntekijäin eläkelain 8 §:n yhteen-sovitussäännösten johdosta.

Eläketurvan määrää arvioitaessa otetaan huomioon TEL 8 §:n yhteen-sovitussäännöksestä poiketen myös yrittäjän oikeus kyseisen lainkohdan 4 momentissa mainituissa laeissa tai eläkeohjesäännössä tarkoitettuun peruseläkettä parempaan eläkkeeseen tai rekisteröityyn lisäeläk-

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

keeseen. Sen sijaan vapaaehtoista eläkevakuutusta ei oteta huomioon arvioitaessa eläkkeen määrää.

Vuoden 2002 alusta kumotaan yrittäjien eläkelain 3 §:n ja maatalousyrittäjien 4 §:n soveltamisesta annettu sosiaali- ja terveysministeriön päätös. Päätöstä sovelletaan kuitenkin edelleen yrittäjään, joka on vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettuna lainmuutosten voimaan tullessa tai jonka vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskeva hakemus on tullut vireille ennen lainmuutosten voimaantuloa.

Ennen 1.1.2002 voimassa olleiden säännösten perusteella myönnetty vapautus jatkuu niin kauan kuin sen edellytykset ovat olemassa, jollei Eläketurvakeskus tai Maatalousyrittäjien eläkelaitos tätä aikaisemmin hyväksy yrittäjää hänen hakemuksestaan takaisin eläketurvan piiriin.

Vuoden 2002 alusta kumotaan myös sosiaali- ja terveysministeriön päätös (1034/1981), jolla eräät Eläketurvakeskuksen tehtävät siirrettiin Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle.

Hakeminen ja asian käsittelevä eläkelaitos

Vakuuttamatta jättämistä on haettava kirjallisesti. Yrittäjä voi vakuutus-hakemuksessaan esittää tätä koskevan vaatimuksen. Hakemuslomakkeena voidaan käyttää eläkelaitosten vakuutushakemuslomaketta tai Eläketurvakeskuksen YT- lomaketta. Molemmat lomakkeet ovat asiasällöltään samanlaisia. Vaatimus vakuuttamatta jättämisestä on esitettävä kohdassa lisätietoja.

Jos hakijalla on voimassa oleva vakuutus, hän voi hakea vakuuttamattomuutta YEL- vakuutuksen muutosilmoituslomakkeella (YM- lomake).

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on käytössään vastaavat lomakkeet.

Jos hakemus tulee vireille eläkelaitokseen eikä hakijalla ole YEL- vakuutusta, eläkelaitos siirtää asian Eläketurvakeskuksen käsiteltäväksi. Tällöin eläkelaitos voi harkintansa mukaan antaa Eläketurvakeskukselle lausunnon asiasta.

Aikaisemmin eläketurvan karttumattomuuden perusteella vapautusta hakeneet, hylkäyspäätöksen saaneet yrittäjät voivat hakea uuden lain mukaista vakuuttamatta jättämistä. Heidän eläketurvansa arvioidaan uuden laskentasäännön perusteella, jolloin myös lisäturva otetaan arvioissa huomioon.

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

Hakemukseen ei tarvita liitteitä. Päätöksen antava eläkelaitos hankkii selvityksen työ- ja virkasuhteista ja hakemiseen mennessä kertyneestä eläketurvasta.

Eläketurvakeskus antaa päätöksen, jos yrittäjällä ei ole voimassa olevaa vakuutusta ja vakuutuksen myöntänyt eläkelaitos silloin, kun hakijalla on voimassa oleva YEL- vakuutus. Maatalousyrittäjien eläkelaitos antaa päätöksen maatalousyrittäjien eläkelain osalta.

Jos hakija harjoittaa YEL- ja MYEL-toimintaa rinnakkain eikä hakijalla ole YEL- vakuutusta, päätöksen antaa YEL:n osalta Eläketurvakeskus ja MYEL:n osalta Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Jos YEL- vakuutus on voimassa, päätöksen antaa YEL:n osalta asianomainen eläkelaitos ja MYEL:n osalta Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Eläkearvion tekeminen

Vakuuttamatta jättämistä koskevan hakemuksen vireilletulo rinnastetaan eläketapahtumaan. Arvio eläketurvasta tehdään hakemuksen vireilletulopäivän tilanteen mukaisena. Tällöin siis eläketurva otetaan huomioon hakemuksen vireilletulopäivään mennessä karttuneen eläketurvan suuruusena. Eläketurvassa otetaan huomioon sekä karttunut perus- että lisäeläketurvan mukainen eläke.

Eläkearviota tehtäessä yhteensovitusperuste valitaan kuten eläkettä laskettaessa eli TEL 8 §:n 2 ja 3 momenttien mukaisesti. (yleiskirje A 29/93). Yhteensovituksessa eläke rajataan 60 %:iin yhteensovitusperusteesta. Toisin kuin yhteensovituksessa normaalisti arviota laskettaessa myös kaikkien lakien mukaan karttunut lisäturva otetaan huomioon. Tarvittavat tiedot laskelmaa varten pyydetään asianomaiselta eläkelaitokselta. Kirjemalli on tämän yleiskirjeen liitteenä.

Takautuva vakuuttaminen

Jos yrittäjällä ei ole YEL- vakuutusta, hänen ei tarvitse ottaa vakuutusta takautuvalle ajalle, jos vakuuttamattomuuden edellytykset täyttyvät hakemuksen vireilletulohetkellä. Näin ollen esimerkiksi valvontatilanteissa Eläketurvakeskus ei vaadi YEL- vakuutuksen ottamista takautuvalle ajalle. Tällöin vakuuttamatta jättäminen kuitenkin myönnetään takautuvasti ajalle, jolta yrittäjä olisi yrittäjien eläkelakien mukaan vakuuttamisvelvollinen.

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

Päätös vakuuttamatta jättämisestä

Vakuuttamatta jättämistä koskevasta asiasta annetaan valituskelpoinen päätös. Jos hakijalla on voimassa oleva yrittäjien eläkelakien mukainen vakuutus ja päätös on myönteinen, vakuutus päätetään hakemuksen vi-reilletulopäivään. Jos päätös on hylkäävä, vakuutus jatkuu entisellään.

Jos hakijalla ei ole voimassa olevaa vakuutusta ja päätös on myönteinen, vakuutusta ei tarvitse ottaa. Jos hakemus hylätään, yrittäjän on otettava vakuutus YEL:n piiriin kuuluvan yritystoiminnan alusta lukien.

Jos YEL:n tai MYEL:n piiriin kuuluva yrittäjätoiminta päättyy, eläkelaitos päättää vakuuttamatta jättämisasian ja ilmoittaa tästä yrittäjälle kirjeellä. Eläkelaitos saa tiedon yritystoiminnan päättymisestä yrittäjältä tai muusta tietolähteestä.

Kun päätös vakuuttamatta jättämisestä on saanut lainvoiman, tätä asiaa ei enää tutkita uudelleen esimerkiksi eläkehakemuksen yhteydessä.

Jos hakemus hylätään, päätökseen liitetään mukaan eläkelaskelma.

Vakuuttamatta jättäminen rinnastetaan ansiotoimintaan

Vakuuttamatta jätetty yritystoiminta rinnastetaan yrittäjien eläkelakien alaiseen ansiotoimintaan. Tällainen yrittäjätoiminta saattaa estää yksilöllisen varhaiseläkkeen tai työttömyyseläkkeen myöntämisen. Osa - aika-eläkkeellä olevalla muutos työpanoksessa saattaa vaikuttaa eläkkeen jatkumiseen.

Myös aloittavan yrittäjän maksualennusaika kuluu vakuuttamatta jättämisen aikana. (yleiskirje A 31/2000). Tällöin siis noudatetaan samoja periaatteita, kuin aiemmin voimassa olleen vapautussäännösten perusteella vapautettujen suhteen.

Ennen 1.1.2002 myönnetyt vapautuspäätökset

Vapautukset jatkuvat kuitenkin, vaikka ennen 1.1.2002 voimassa olleiden säännösten mukainen vapautuksen myöntämisperuste muuttuisi toiseksi. Ennen 1.1.2002 voimassa olleiden säännösten mukaan myönnetyt vapautukset jatkuvat niin kauan kuin niiden edellytykset ovat olemassa. Edellytysten päättyessä päätetään myös vapautus ja tästä ilmoitetaan yrittäjälle kirjeellä.

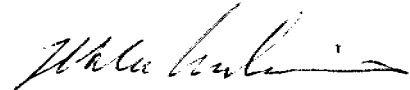
Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

Eläketurvakeskus käsittelee YEL- vapautusten ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos MYEL- vapautusten muutos- ja keskeytys hakemukset.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Ilkka Savoheimo

Liitteet

Laskuesimerkit
Kirjemalli

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

ESIMERKKEJÄ ELÄKEARVION LASKEMISESTA

Esimerkki 1

Henkilö on syntynyt v. 1944 ja jatkuvassa TEL- työsuhteessa on lisäeläke. Vakuuttamatta jättä-
mistä koskevan hakemuksen vireilletulopäivä on 31.1.2002.

TEL	Eläkepalkka tai työtulo e/kk indeksissä 2054	Eläke e/kk indeksissä 2054
A) 1.5.1969—30.11.1969	1 437,64	12,57
B) 15.5.1972—31.1.2002	11 272,20	5 023,65
Lisäeläke		156,03
 YEL		
15.7.1998—31.1.2002	473,23	24,84
 KVTEL		
5.9.1970—9.6.1972	3 135,31	109,74
 VEL		
1.12.1969—31.8.1970	2 445,67	<u>36,69</u>
Karttunut eläke on yhteensä 31.1.2002		5 363,52

Yhteensovitus

TEL- työsuhde B ja YEL- vakuutus ovat rinnakkain.

Yhteensovitusperuste on $11\,272,20 + 473,23 = 11\,745,43$ e/kk

$0,60 \times 11\,745,43 = 7\,047,26$ e/kk

YEL- eläkettä mahtuu karttumaan

$7\,047,26 - 5\,363,52 = 1\,683,74$ e/kk.

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

Esimerkki 2

Henkilö on syntynyt v. 1941 ja hän on jatkuvassa KVTEL- palvelussuhteessa, jossa on lisäeläkettä. KVTEL- palvelussuhteen aikana korkein eläkepalkka on jaksolla 1.6.1968 - 31.12.1994. Vakuuttamatta jättämistä koskevan hakemuksen vireilletulopäivä on 31.1.2002.

KVTEL	Eläkepalkka tai työtulo e/kk indeksissä 2054	Eläke e/kk indeksissä 2054
1.6.1968— 31.1.2002		2 116,02
1.6.1968—31.12.1994	3 526,71	
Lisäeläke		176,33
YEL		
A) 1.1.1978—31.12.1981	988,34	59,30
B) 1.2. 2001—31.1.2002	450,50	11,26
Karttunut eläke on yhteensä 31.1.2002		<u>2 362,91</u>

Yhteensovitus

Kunnan palvelussuhde ja YEL- vakuutukset ovat rinnakkain. Yhteensovitusperuste on yhteenlaskettu KVTEL- eläkepalkka ja YEL A:n työtulo.

Yhteensovitusperuste on $3\,526,71 + 988,34 = 4\,515,05$ e/kk

$0,60 \times 4\,515,05 = 2\,709,03$ e/kk

Eläkettä mahtuu karttumaan

$2\,709,03 - 2\,362,91 = 346,12$ e/kk

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

Esimerkki 3

Henkilö on syntynyt v. 1948 ja VEL- vanhuuseläkkeellä 1.1.1997 alkaen. VEL- eläkkeessä on perus- ja lisäeläkettä. Vakuuttamatta jättämistä koskevan hakemuksen vireilletulopäivä on 31.1.2002.

TEL	Eläkepalkka tai ansio e/kk indeksissä 2054	Eläke e/kk indeksissä 2054
1.5.1997—31.8.1999	1 404,32	49,15
LEL Ansio v. 1972	1 085,33	1,36
VEL		
Peruseläke	3 513,15	1 762,55
Lisäeläke		556,13
Eläke on yhteensä 31.1.2002		<u>2 369,19</u>

Yhteensovitus

Yhteensovitusperuste on VEL- palkka 3 513,15 e/kk

$0,60 \times 3 513,15 = 2 107,89$ e/kk

YEL - eläkettä ei mahdu karttumaan.

Neuvonta- ja valvontaosasto

20.12.01

Valtiokonttori/Kuntien eläkevakuutus

Hakija.....

Hakemus saapunut.....

LASKELMAPYYNTÖ

Yllämainittu henkilö on hakenut YEL 3 §:n mukaista päätöstä siitä, onko hän YEL:n mukaan vakuuttamisvelvollinen.

Päätöstä varten tarvitsemme tiedot hakemuksen vireilletulohetkeen mennessä karttuneesta eläkkeestä lisäturvan mukaisesti laskettuna. Yhteensovituksen tekemistä varten tarvitsemme tiedot työsuhdeajoista ja palkoista sekä korkeimman eläkkeen perusteena olevan palkan.

Ystävällisin terveisin

ELÄKETURVAKESKUS
Neuvonta- ja valvontaosasto

Käsittelijä